

Om Eric Ericson

Cecilia Rydinger, 2021. *Eric Ericson genom mina glasögon*. Göteborg: Bo Ejeby Förlag. 172 s. ISBN 978-91-88693-07-5.

Boktiteln är också en programförklaring. Detta är en personlig bok som fokuserar främst två individer: körledaren och musikern Eric Ericson (1918–2013), en av de synligaste och mest inflytelserika körpersonerna för främjande av a cappella-körsång i Sverige och internationellt under andra hälften av 1900-talet, samt författaren själv. Det personliga består i perspektivet på och sammanställningen av källmaterialet, den använda terminologin samt det övergripande fokus som

Cecilia Rydinger (f. 1961) – lärjunge till Ericson och själv framgångsrik körledare – anlägger boken igenom.

Läsaren tas med på en mångfacetterad, färgrik och informationsfylld resa genom Ericsons körrelaterade liv, från uppväxtmiljön i metodistsammanhang och grundandet av Juniorkören inom den frikyrkliga församlingen på tidigt 1930-tal till den sista konserten med Eric Ericsons Kammarkör i december 2011.

Denna recension anlägger en kritisk blick på publikationen och tar bland annat upp den yttre formen, frågor om teori och metod, samt funderingar kring ett europeiskt perspektiv på körforskning.

Gällande den yttre formen används rubriker sparsamt för i allt sex huvudkapitel som fyller drygt hundra sidor. Dessa inramas av en prolog och en epilog samt en engelsk sammanfattning på tjugo sidor. Det finns inget person- eller sakregister. Dessa hade underlättat orienteringen enormt, eftersom texten innehåller ett myller av olika personnamn, platser och tidsrum; även en översiktlig redogörelse över exempelvis personer inom Ericsons kontaktnät (nätverkandet framhävs vid flera tillfällen), körrepertoaren eller körers turnéplatser hade utgjort en relevant kontextuell kartläggning av Ericsons körverksamhet i Sverige och internationellt. Boken kan alltså inte användas som uppslagsbok.

På sju främst självbiografiskt hållna sidor positionerar sig Rydinger personligt och yrkesrelaterat gentemot Eric Ericson, som bland annat var hennes lärare i kördirigering under studenttiden vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm (KMH). Här ger hon en överblick över sina egna stationer inom kör-Sverige med utgångspunkt i folkrörelsernas och kulturskolors grundläggande betydelse för främjandet av körlivet, via stationer som hennes dirigentskap för den blandade kören Allmänna Sången (1988–2009), Kungliga Operans första kvinnliga dirigent i början på 1990-talet, lektor i orkesterdirigering på KMH 1998, professor i samma ämne från 2007 samt prorektor och senare rektor för KMH 2008–2019. 2008 var startåret för hennes engagemang som första kvinnliga dirigent för manskören Orphei Drängar i Uppsala.

Med drygt 140 bilder är boken rikt illustrerad, innehållande allt från personporträtt, foton från körrepetitioner, stil- och arbetsstudier, brev- och notfaksimil till vinyl- och CD-omslag. Bildmaterialet kommenteras ibland och används samtidigt i illustrerande syfte.

På nära fyrtio inledande sidor (s. 19–56) skapas en kronologisk berättelse om Ericsons kör- och sångrelaterade liv, som lyfter fram särskilda biografiska och musikaliska stationer i Sverige och internationellt. Olika institutioner, verksamhetsområden och personer nämns och beskrivs kort. Exempel är Ericsons studier vid Musikkonservatoriet på 1930-talet, Måndagsgruppen på 1940-talet, Kammarkören, Radiokören och Orphei Drängar. Internationella framgångar på 1960-talet och skivinspelningars betydelse på 1980-talet nämns, liksom olika körpersonligheter och pedagoger i Sverige, som Ludvig Siedberg, Einar Ralf, David Åhlén och Johannes Norrby. Berättelsen väver ihop många olika aspekter och levererar en snabb överblick över Ericsons körrelaterade

verksamhet, dock utan fördjupning i en idé- eller kulturhistorisk kontext, som exempelvis cecilianismen, tidig-musik-rörelsen på 1920-talet med madrigalrenässansen, kyrkosångens roll eller Bach-receptionen i Europa.

Däremot är den explicita agendan, att ”lyfta fram Eric Ericsons gärning i ljuset” (s. 9, 130) framskriven. Huvuddelen av framställningen (s. 58–126) ägnas åt parafrafer, citat och tolkningar av ett urval brev från och till Ericson, som finns i Eric Ericsons samling, som överlämnades till Kungliga biblioteket 2011. Genom projektstöd från KMH har Rydinger haft ”möjligheten [...] att genomlysa” (s. 7) samlingen, som består av 15 hyllmeter material ordnat i 251 kapslar. Hon hänvisar till fel signum (s. 170), rätt signum ska vara ”SE S-HS Acc2010/61” (se <https://arken.kb.se/SE-S-HS-Acc2010-61>, min kursivering). Främst används kapslarna 1–28, som enligt arkivförteckningen innehåller brev till Ericson åren 1950–2005 samt brev från honom 1951–2003. Rydinger hänvisar uteslutande till respektive kapsel på KB - arkivet är inte digitaliserat - oftast utan att ange ett specifikt datum (se s. 71 och 92). Brevskrivarna delas in i ”olika kategorier av människor” (s. 58), exempelvis ”unga dirigenter” (s. 59), ”tonsättare och arrangörer” (s. 61), ”sångare” (s. 64), ”forskare” (s. 66, 99) och ”musiker” (s. 97).

Författaren anger som huvudfokus att ”förstå och analysera hur [Eric Ericson] med sin personlighet gjorde avtryck på sin omgivning över lång tid, och på vilket sätt hans gärning fortsatt är levande idag” (s. 11). Det överliggande individperspektivet fokuserar därmed främst Ericsons personliga och yrkesrelaterade egenskaper samt relationer till några andra kör- och musikpersoner i Sverige och internationellt. Brev till familj och vänner från 1990- och 2000-talet tas också upp. Det finns ett appendix som innehåller fyra dokument, där urvalskriterierna är oklara: 1) en svensk översättning av ett tyskt brev (faksimil på s. 94) som Ericson skrev till György Ligeti 1964; 2) en dikt av Tage Danielsson framförd vid Orphei Drängars (OD) capricer på 1980-talet; 3) Ericsons minnestal över Tage Danielsson som han höll inför OD 1986 och 4) det engelska originalet till ett brev från Ericson till Richard Sparks 1995 som också finns i svensk översättning på s. 100–103.

Brevförfattarna är delvis anonymiserade (s. 58) och delvis anförda med namn som Mogens Wöldike (s. 88), Riccardo Muti (s. 91), Sergiu Celibidache (s. 92) och György Ligeti (s. 93ff., 132f.).

I syfte att exemplifiera Ericsons internationella *impact* behandlas två körledarkontakter, Friederike Woebcken från Tyskland och Michel Marc Gervais från Kanada, mera utförligt. Båda har också intervjuats för ändamålet (s. 69–86).

Skrivsättet är lättsamt och personligt, med flera resor till det självbiografiska, där Rydinger explicit anknyter till sina egna erfarenheter som körsångare i Kungliga Musikhögskolans Kammarkör, student och dirigent (s. 12–18, 73, 78, 81). Här finns en styrka i att hon har haft en personlig relation till och samtidigt har gett sig in i samma yrkesbana som Ericson. Detta är samtidigt också en del av svagheten i texten, då hon inte kan och vill undgå att vara hemmablind och ensidigt

bejakande. Analysen stannar tyvärr ofta på en beskrivande, lovordande eller individualpsykologisk nivå, och Rydingers körrelaterade erfarenhetstillgång skymtar endast i bakgrunden och fördjupas sällan.

Tydligt har ett omfångsrikt källmaterial granskats. Den som förväntar sig en kvalitativ översikt över Eric Ericsons samling eller breven blir dock besviken, då källmaterialet inte presenteras på ett översiktligt, systematiskt, källkritiskt eller historiskt contextualiserande sätt. Den som är intresserad av hur Rydinger ser på Ericson och hans körrelaterade verksamhet, som överlappar med hennes egen, hittar en mängd olika originalcitrat och faksimil som tolkas individuellt och som ställs i ett sammanhang med olika körrelaterade trådar som spänner över hela 1900-talets andra hälft och början på 2000-talet.

Biografiska och självbiografiska kommentarer varvas med korta informationer om bland annat turnéer, musikinstitutioner, personer och repertoar. Dessa informationer är av beskrivande snarare än analyserande karaktär och ger stöd åt kanonbildning snarare än differentiering. Ett exempel är hur körrepertoaren – som i boken lyfts fram som essentiell för körers utveckling och framgång – behandlas (s. 75, 77, 79, 122, 125). Ett annat är hur repetitionsarbetet, dirigentgestiken och samarbetet med samtida tonsättare lyfts fram som särskilt utmärkande även i internationella sammanhang (s. 79, 96), men samtidigt hänvisas läsaren till att göra egna tolkningar snarare än att Rydinger presenterar analyser eller fördjupningar av dessa aspekter (s. 74, 79, 81, 100–103). Korta omnämnanden och beskrivningar av verksamhetsområden och personer varvas ibland med relevanta körmusikaliska analyser (s. 23), men på ett övergripande plan står aspekter som repertoar, dirigentgester, artikulation, klang, konstnärligt uttryck eller sångteknik inte i fokus för analysen (s. 27, 70, 75), trots att Ericson framhävs som främjare av en hög konstnärlig nivå (ett begrepp som i sin tur inte definieras).

Berättelsen förblir oftast inom en individuell horisont, där författaren tillskriver Ericson olika positivt konnoterade epitet (s. 58ff.). Positionen är den av en respektfull beundrare och vän.

Samtidigt finns ett frågetecken angående den bild av den europeiska kör- och musikhistorien som Rydinger vid enstaka tillfällen ger. Ett exempel är en förfrågan till Ericson från en – anonymiserad – estnisk tonsättare 1991, där hon nämner ”den värld som då öppnades för konstnärer i bland annat de baltiska staterna, vilka ditills varit mer eller mindre avskurna från övriga Europas inflytande inom det konstnärliga området” (s. 61f.). Dock hade Estland redan på 1800-talet akademiska sångföreningar med blandade körer. Tonsättarna Veljo Tormis (1930–2017) och Arvo Pärt (f. 1935) genom sina kompositioner samt estniska körinstitutioner som den 1945 grundade *Eesti Raadio segakoor* och den 1981 grundade *Estonian Philharmonic Chamber Choir* visar på en djup förankring i den europeiska körkulturen. Därför hade de citerade orden i samband med Estland behövt integreras i en utförligare bakgrundsteckning eller

analys för att kunna undgå kritik för körhistorieförfalskning eller svensk kulturimperialism.

Metodiskt lägger Rydinger vikt på såväl en induktiv tolkning av breven byggd på transkription och närläsning (s. 69) som ”drygt tre timmar långa kollegiala samtal” (s. 70). Brevurvalet används dock inte till stöd för en avvägd körhistorisk framställning. I kapitlet om ”Inflytande” blir detta särskilt påtagligt, när den kapsel som hänvisas till omfattar Ericsons brev 1951–1993, medan urvalet endast tar upp brev från 1980- och -90-talet (s. 89ff.).

Det är oklart om Rydinger överhuvudtaget vill skriva in sig i en vetenskaplig diskurs. I ett samtal med Karin Eklundh i *Körpodden* med anledning av bokens publicering ger hon uttryck för en positionering utanför forskarsamhället när hon nämner att ”[j]ag är ju inte forskare och inte doktorand” (Sveriges Körförbund, *Körpodden* 31 december 2021: #25 Eric Ericson genom mina glasögon, 5:08). Boken utmanar därför försök till vetenskaplig placering i en specifik textgenre. I viss, men mycket liten, omfattning refereras befintlig forsknings- och annan litteratur. Även publikationens tänkta målgrupp torde snarare finnas inom kör-Sverige och den internationella körvärldens inre krets än inom forskarsamhället (s. 130). Samtidigt anges inga specifika urvalsprinciper eller forskningsfrågor vid sidan om den allmänt hållna ingången att ”jag har gått igenom och läst de delar ur samlingen jag finner relevanta för denna bok” (p. 10), vilket försvårar för läsaren att göra sig en kvalitativ uppfattning om samlingen och om Rydingers brevvurval. Framträdande begrepp i den kommenterande texten är ”betydelse”, ”inflytande” och ”påverkan” (s. 82, 83, 87, 119), som semantiskt är flertydiga, svärfångade och analytiskt otydliga. Här hade en analysansats utöver en individuell brevtolkning – liknande till exempel litteraturvetarnas breveditioner eller historikernas kritiska källeditioner – kunnat ge ett mervärde.

Författarens position framstår som en beundrars inom en inre krets av följeslagare och elever till Ericson, som samtidigt bildar en sorts körgemenskap (s. 81, 84, 121). Här konstrueras en person och hans lärjungar, som också ser sig själva som ambassadörer (s. 77, 82, 129). Detta bidrar till att det finns en självbekräftande och missionerande attityd som jag uppfattar som okritisk (s. 77, 95, 122). Komplexiteten i körsångens och körkulturens synkrona växelverkan med annan musikalisk och samhällelig utveckling samt diakron förändring över tid skymtar endast i förbifarten.

Med publikationen uppenbaras en tydlig kvalitativ skillnad mellan att körpraktiskt och konstnärligt gestalta körsång – både Ericsons och Rydingers ostridiga kompetensområde – jämfört med att språkligt konstruera och historiskt situera det körmusikaliska.

Därför är boken en indirekt uppmaning till att fortsätta ställa relevanta forskningsfrågor och behandla fördjupningsområden inom körforskningen, så som de också har formulerats inom det europeiska körforskningsnätverket ”Choir in Focus” (2009–2012; se Geisler och Johansson, red., 2010, 2011, samt Geisler och Johansson, 2014).

Referenser

Geisler, U., och Johansson, K., red., 2010. *Choir in focus 2010*. Göteborg: Bo Ejeby Förlag.

Geisler, U., och Johansson, K., red., 2011. *Choir in focus 2010*. Göteborg: Bo Ejeby Förlag.

Geisler, U., och Johansson, K., 2014. Introduction. Histories and practices of Choral singing in context. I: U. Geisler och K. Johansson, red., *Choral singing. Histories and practices*. Cambridge Scholars Publishing, s. 1-7.

Ursula Geisler